

LIBERALIZMUS ÉS HAZAFISÁG

Szögletes kocka

A liberalizmus és a hazafiság egymáshoz való viszonyáról rendeztek vitaestet a napokban a Liberátor Klubban. Előadónak meghívták Elek Istvánt (MDF), Molnár Pétert (Fidesz), Jánosi Györgyöt (MSZP) és Kőszeg Ferencet (SZDSZ). A közönség soraiból részt vett és hozzászólt a vitához Eörsi István író és Szájer József fideszes országgyűlési képviselő. A fiatal demokratáknak feltették a kérdést: ugyan mi az, hogy nemzeti liberális?

Liberalizmus egyenlő kozmopolitizmus – emlékeztetett a közismert vádra Molnár Péter, majd azzal folytatta, hogy az efféle megközelítés, amelyben a kozmopolitizmus mint szitokszó szerepel, lényegét tekintve nem más, mint a modernizációellenesség megnyilvánulása. Márpedig ha valaki „nemzeti színű féltéglával döngti a mellét”, bizonyosan nem a magyarság javára cselekszik. A nemzeti retorikában való versengés különben is óriási károkat okozhat – a szomszédban és itthon egyaránt. A hazafiságot a gyakorlatban kell keresni, nem pedig a hovatarozás állandó hangoztatásában.

Molnár Péter Elek Istvántól érdeklődött az MDF-es Debreczeni József gondolatai iránt. Nevezetesen, hogy Debreczeni miért hangoztatja: a hazai liberális, szabadelvű eszmévilág hagyományosan érzéketlen a nemzeti problémára iránt. Elek nem érezte illetékesnek magát a kérdés megválaszolására (tegyük hozzá: joggal). Ugyanakkor elmondta, hogy Debreczeni nem áll egyedül a nézeteivel, hiszen többek között Kende Péter is hasonlóan vélekedik. Nagyjából arról van szó, hogy amíg például a kossuthi liberalizmus úgy volt liberális, hogy közben mindenki számára nyilvánvalóan nemzeti is volt, meg keresztény is, addig a mai szabadelvűek legalábbis kevésbé tudják érzékeltetni és elhithetni, hogy a nemzeti értéket is magukénak vallják.

Jánosi György szerint „a nemzetet, a nemzeti érzést mint integratív erőt nem lehet feladni”, hiszen általános értékválság van, amely a társadalmi dezintegráció irányába hat. „A magyar történelemben a nemzeti érzés mindig tragédiát hozott, ha nem kapcsolódott össze a modernizációval... Sokszor ilyen érzelmeikkel kompenzálták a modernizáció elmaradását.”

Az állampolgári lojalitás és a nemzethez való tartozás kérdését feszegette Kőszeg, amikor kijelentette: „Ha nem érez valaki, hát nem érez”. Mármint a hazája iránt. Szerinte ugyanis ma már nem lehet, nem érdemes a jellem és a nemzeti érzés között közvetlen összefüggést keresni. Jókai korában más volt a helyzet. Az író például evidenciának vette, hogy aki nem szereti a hazáját, az jellemetlen, hitvány alak. De hát mit jelentett például a Ceausescu-korban szeretni a hazát az erdélyi magyar számára? Mert ugyebár a haza Románia volt. A patriotizmus, a hazafiság leginkább belső, érzelmi kérdésként fogható fel, valahogy úgy, mint a vallásosság. Ilyeténképpen átélhető az emigrációban is és a határon túlra került magyarok számára is.

A hallgatóság soraiból arra kérték a fiatal demokraták képviselőjét, magyarázza meg,

Porondon a liberálisok: Jókai korában más volt a helyzet



hogyan kell érteni a párt új önmeghatározását, mit jelent az, hogy nemzeti elkötelezettségű liberális középpárt. Merthogy gyanítják, ez nem más, mint porhintés a közelgő választások előtt.

Eörsi István is céltáblának tekintette a nevezett öndefiníciót. „Egy kocka hetven kocka közt nem jelenti be, hogy ő kocka” – mondta az író, és további ironikus megjegyzéseket tett.

Válaszában Szájer József közölte: a kocka nem azt jelentette be magáról, hogy ő kocka, hanem hogy szögletes. Hiszen ezt vonták kétségbe. Másfelől semelyik párt sem vindikálhatja magának a jogot, hogy kizárólag ő a haza haladásának letéteményese, hogy kizárólag ő képviseli a hazafias szellemet. A Fidesz önmeghatározásának „helyi értéke van”, ám ebben semmi „immorális, a nép szájízéhez való igazodás” nincs.

Eörsi tovább firtatta, ugyan miben áll a Fidesz nemzeti elkötelezettsége, hiszen „ez egy elvont általánosság, a kutyát sem győzi meg”. Egyébként is az, hogy nemzeti liberalizmus – így, jelzővel – tökéletes képtelenség, csakúgy, mint a „középpárt” kifejezés.

Szájer szerint, ha a „nemzeti” jelzővel és a definícióval ennyi baj van, ő ugyanolyan joggal feltehetné a kérdést: mi az, hogy liberális?

A nemzeti retorikával, illetve bizonyos kérdések túlhangsúlyozásával a kormány és az MDF annyit értett a határokon túli magyaroknak, mint még soha senki – állította Jánosi, ám ehhez a gondolatához senki sem csatlakozott. Elek így reagált rá: „szégyellem magam, ha te ezt komolyan gondolod”.

Az egyik felszólaló azt fejtegette, hogy szerinte az MDF számára a nemzethez tartozás nem állapot, hanem program. Ugyanakkor szemére vetette a pártnak az etatista elemeket.

Nem igazán értette Elek, hogy a felszólaló miféle etatista elemekről beszél. Meg kell nézni a pártprogramot, mondta, abban benne van egy liberális minimum. Megfogalmazták benne, hogy az állami tulajdont le kell építeni – ezt például nehéz lenne etatista mozzanatnak beállítani. Mások és a másság értékeinek befogadását is célul tűzték ki... Persze más kérdés a gyakorlat... Természetes, hogy a patriotizmus mint nevelési cél fontos a párt számára.

Az utóbbi megjegyzéshez kapcsolódva Eörsi annak a véleményének adott hangot, miszerint „a magyar történelmet úgy kell tanítani, mint a szerencsétlen döntések terepét”.

Kőszeg ezt másképp látja. „Ne csak a bukáskora hegyezzük ki a történelmet”, hiszen létezik a nacionalizmusnak egyfajta kifordítása is, amikor úgy tűnhetünk fel önmagunk előtt, hogy mi vagyunk a legszerencsétlenebb, legbecstelenebb nép. Ez mindenképp elkerülendő. ■